

Politolog Oskar Krejčí: Vojáci, špioni a diplomaté

- CZ24 News | 30. října 2023

SVĚT: Politolog Oskar Krejčí se ve své glose zamýšlí nad selháním zpravodajských služeb a diplomacie v předvečer válek na Ukrajině a v Izraeli.

Jak se to mohlo stát? Válka na Ukrajině, válka v Palestině a Izraeli – a kde ještě? U té ukrajinské se počátek dá dohledat, byť se někteří jistě budou zlobit, že někdo zase připomíná proamerický převrat v roce 2014 v Kyjevě. Pak následovala ruská anexe Krymu – a intenzivní ukrajinská příprava na válku. V prosinci loňského roku to veřejně sdělila někdejší německá kancléřka Angela Merkelová v rozhovoru pro časopis [Die Zeit](#): Minské dohody o uspořádání vztahů na Ukrajině bez násilí s rovnoprávným zapojením východních regionů do politiky byly chápány jako snaha dát Kyjevu čas k přípravě na válku. Pravda, spoléhat na dohody s Francií a Německem, když za převratem stály Spojené státy, bylo jako dělat účet bez hostinského.

Za oponou

Minulý týden zveřejnily americké noviny [Washington Post](#) článek Grega Millera a Isabelly Khurshudyanové o působení CIA na Ukrajině. Podle tohoto zdroje „od roku 2015 utratila CIA desítky milionů dolarů na přeměnu ukrajinských sovětských služeb na silné spojence proti Moskvě“. CIA prý poskytla Ukrajině pokročilé sledovací systémy, vycvičila rekruty ve střediscích jak na Ukrajině, tak i ve Spojených státech, vybudovala nová velitelství pro ukrajinské vojenské zpravodajství (GUR) a sdílela zpravodajské informace v nebyvalém rozsahu. CIA v rámci Služby bezpečnosti Ukrajiny (SBU) stvořila zcela novou Pátou správu, která byla oddělena od tradičních čtyř správ SBU a složena výhradně z lidí bez vazeb na Rusko; následně pod patronací britské zpravodajské agentury MI6 vznikla Šestá správa.

Je na místě připomenout, že zpravodajské služby mají tři základní úkoly: sběr informací, vyhodnocování informací a „speciální operace“. Tyto „speciální operace“ zahrnují celou škálu aktivit od psaní propagandistických výročních zpráv až po vražedné subverzní aktivity v týlu protivníka či likvidaci zrádců. I když se dnes CIA distancuje od některých aktivit SBU a GUR, u jejich nácviku CIA a MI6 stály; právě tyto dvě anglosaské agentury dokázaly po převratu v Kyjevě vytvořit na Ukrajině nové funkční protiruské zpravodajské instituce.

Mistr tesař

Jiná situace je v případě Izraele a Palestiny. Do učebnic o mezinárodní politice míří výrok Jakea Sullivana, který koncem září – tedy několik dní před brutálním útokem bojovníků Hamás na Izrael – tvrdil na akci zvané [The Atlantic Festival](#): „Region Blízkého východu je dnes klidnější, než byl za posledních dvacet let.“ Stává se, každý se někdy splete. Ovšem Jake Sullivan není „každý“. Sullivan je poradcem pro otázky národní bezpečnosti prezidenta Spojených států. Z titulu této funkce je členem Rady národní bezpečnosti USA (NSC), které předsedá prezident. A není jen tak nějakým členem: svolává a řídí jednání Výboru ředitelů NSC, kde klíčové otázky bezpečnosti projednávají mimo jiné

ministr zahraničí, ministr obrany, ministr vnitřní bezpečnosti, předseda sboru náčelníků štábů, ředitel CIA, ale také Ředitel národních zpravodajských služeb.

[Ředitelství zpravodajských služeb](#) USA spravuje tzv. zpravodajskou komunitu, což je dnes 16 samostatných civilních a vojenských agentur – to vše s [letošním rozpočtem](#) přibližně 93,7 miliard dolarů. Stranou stojí samostatná [Tajná služba](#), pečující o bezpečnost prezidenta a dalších ústavních činitelů, s vlastním rozpočtem okolo tří miliard dolarů. Jak může takovýto kolos selhat při analýze situace na Blízkém východě a nechat poradce pro otázky národní bezpečnosti na holičkách?

Nebezpečné předsudky

Je samozřejmě brzy na hledání příčin toho, proč se například ruská zpravodajská služba nechala zaskočit situací na Ukrajině nebo proč americká zpravodajská komunita neinformovala o blížícím se výbuchu na Blízkém východě. V případě USA svoji roli asi sehrálo soustředění se na východní Evropu a oblast Pacifiku. Standardní vysvětlení pak říká, že prostě byly nahoru posílány zprávy, které se vedení líbí. V dobách míru by se dalo říct, že je to věc vhodná, uklidňující, časem ovšem vede k uspaní zpravodajských služeb, které nakonec uvěří svým vlastním zjednodušením. Historie ale nabízí i jiná vysvětlení. Například z doby uvolňování napětí mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Tehdy, konkrétně v listopadu 1975, nový prezident Gerald Ford uspořádal tzv. halloweenský masakr, zbavil Henryho Kissingera funkce poradce pro otázky národní bezpečnosti a do čela své kanceláře na pozici ministra obrany uvedl budoucí hvězdy ve vládě George Bushe ml. A v roce 1976 dosadil do čela CIA budoucího prezidenta George Bush st. Nový šéf CIA zřídil skupinu expertů vyrostlých mimo rozvědku. Ti obdrželi tajné zpravodajské materiály s cílem provést nezávislou analýzu.

Tito lidé přinesli z akademických pracovišť do zpravodajských služeb nový, ideologický vítr. Svými předsudky deformovali a politizovali závěry zpravodajských služeb například svým nesmyslným vyhodnocením poměru strategických sil SSSR a USA. Vznikla mimořádně vlivná skupina ideologicky kovaných politiků a úředníků, kteří po 11. září podlehli obavám, jež účelově či z nedostatku porozumění sami šířili, o akutní hrozbě ze strany států „osy zla“. Na politické úrovni mimo jiné převyprávěli zpravodajské informace o zbraních hromadného ničení v Iráku, přestože CIA hlásila, že Bagdád jaderné či chemické zbraně nemá. Následná vojenská intervence potvrdila hodnocení CIA a zesměšnila vrcholné politiky USA, kteří nedokázali odolat tlaku ideologů.

Ideologické předsudky mohou postihnout i lidi poměrně vzdělané, protože každé poznávání spojuje jak informace, tak i emoce. Hodnotící stereotypy získané od životních vzorů či při emotivních zážitcích vedou u řady lidí k nevhodné selekci informací a jejich jednostranné interpretaci. Zpravodajský analytik při vyhodnocování pravdivosti informace zpravidla začíná otázkami, jak vzdálený je informátor od pramene informace a kolikrát se tento informátor osvědčil. Ideolog naopak měří pravdivost podle toho, jak se informace svým obsahem přiblížila jeho myšlenkovým stereotypům; vše za nepropustnými hranicemi jeho malého světa se mu jeví jako podraz, propaganda či – jak je dnes v módě říkat – dezinformace. Když pak rozštěpená demokratická společnost vynese do čela státu například v důsledku vytvoření prapodivných koalic lidi s malými životními zkušenostmi, nedostatečným vzděláním, ale s velkým sebevědomím a chorobnými ambicemi, „ideologů“ přibývá a situace se dále komplikuje. Takoví státníci zpravidla informace k rozhodování nepotřebují. To je jev známý z české politiky – a také asi jeden z důvodů, proč izraelská zpravodajská komunita po měsících vnitropolitických svárů 7. října 2023 selhala.

Arogantní diplomacie

Až vychladnou hlavy a začne vyšetřování, jak se mohlo stát, že Izrael byl překvapen útokem ozbrojenců z Hamásu, bylo by dobré otevřít diskusi, kdy se vlastně militantní křídlo této palestinské organizace rozhodlo pro tak drastickou akci. Třeba si při této příležitosti někdo vzpomene na Trumpův plán [Mírem k prosperitě](#), který představil bývalý prezident USA v lednu 2020 za přítomnosti izraelského premiéra a při absenci Palestinců a bez reprezentantů významných arabských zemí. Palestinci plán, který jim sliboval 50 miliard dolarů od arabských sponzorů (!) výměnou za roztržštěné území obklíčené Izraelem, hlavní město na okraji Jeruzaléma, stát bez armády a podobně, odmítli. Tento dětinský návrh, doprovázený navíc řadou arogantních výroků, měl zároveň zvláštní diplomatické souvislosti: představoval snahu USA zmonopolizovat si vytýčení cesty k urovnání na Blízkém i Středním východě. To znamenalo vyřadit z tohoto procesu Evropskou unii a Rusko. Také arabské státy utlumily diplomatické aktivity související s Palestinou. Je pravděpodobné, že právě tehdy pocit beznadějného osamocení přivedl některé Palestince k vražedné a sebevražedné radikalizaci.

I když se jeví jako přirozené, že Evropa stojí za Izraelem, neznamená to, že by měla zapomenout na příčinu smrti britského ministra pro Blízký východ [lorda Moyneho](#), švédského diplomata a vyjednávače OSN na Blízkém východě [Folke Bernadotteho](#) či bývalého izraelského premiéra [Jicchaka Rabina](#). Terorismus nemá vlast, jen málo ideologií či náboženství je imunní vůči jeho pokušení. A jak je to s evropskými hodnotami? *Starý zákon* popisuje, jak Izraelci po zhroucení hradeb Jericha „všechno, co bylo ve městě, vyhubili ostrým meče jako klaté, muže i ženy, mladíky i starce, též skot a brav i osly... Město se vším všudy vypálili.“ (Joz 6, 22 a 24). Dlužno dodat, že historikové tento příběh, alespoň zatím, nepotvrdili. Dodnes se ovšem užívá slovní spojení „kartaginský mír“ pro situaci, kdy po dobytí Kartága Římany (146 př. n. l.) ze čtvrt milionu obyvatel přežilo 50 tisíc, a ti byli prodáni do otroctví, město bylo srovnáno se zemí, která pak byla posypána solí a prokleta, aby už odtud nevzešel žádný nový nepřítel Říma. K evropským dějinám také nesmazatelně patří hrůzný horor zvaný holocaust, státní teror, průmyslové vyvražďování lidí lidmi...

Poslední válka

Právě nacistické Německo je varovným důkazem, že recidivy barbarství mohou postihnout i ty civilizačně nejrozvinutější národy. Ostatně už v prosinci 2019 [!Argument představil](#) vizi profesora Seana McFatea z National Defense University, jež spadá pod Ministerstvo obrany USA, zformovanou v knize *Nová pravidla války* (McFATE, Sean: *The New Rules of War. Victory in the Age of Durable Disorder*. London: Penguin Books, 2019): krutost bojovníků obou stran Židovské války na počátku našeho letopočtu, jejich neúcta k lidskému životu a pohrdání jakýmkoliv normami je předobrazem nekonvenčních válek, které přicházejí. Při pohledu na současné boje se zdá, že má pravdu – a nejhříšnější představou je myšlenka, že člověk byl stvořen k božímu obrazu.

Válek přibývá, narůstají i hrozby. Boje v Palestině a Izraeli se mohou rozšířit na jiné státy, snadno mohou zvednou migrační vlny, vyvolat zdražování ropy a další nebezpečný nárůst skepse muslimského světa vůči Západu. Zároveň se na Západě prohlubuje hodnotová krize: místo lidskými právy se mává hesly „oko za oko“, nepřítel je představován v odlidštěné zvířecí podobě. Ožívá – zdá se, že zatím více na Blízkém východě než na Ukrajině – doktrína *Kriegsraison*, tedy představa, že ve válce je dovoleno vše, co vede k vítězství. Pokračuje eroze systému kontroly strategických zbraní.

V okolí každé vědní disciplíny lze nalézt mýty, které naznačují možný výklad jevů zatím vědou

nevysvětlených. Třeba otázky, zda je ve vesmíru i jiná civilizace, která se podobá té na Zemi. Vezme-li se v úvahu, že vesmír nemá prostorové hranice a existuje přibližně 14 miliard let, je bytí dalších civilizací pravděpodobné. Tak proč s nimi ta na Zemi nekomunikuje, proč se nestýkají? Příběh z okolí politologie nabízí vysvětlení. Problém je v tom, že všude ve vesmíru se lidé či jim podobní humanoidé vyvíjejí podle stejných zákonitostí jako ti na Zemi. Napřed žijí v tlupách, živí se jako sběrači a lovci → poté přichází období zemědělství, prvních měst a států → následuje etapa průmyslové revoluce, dokončování urbanizace, prudký rozvoj vědy a populační exploze → v dalším období člověk ovládne umělou inteligenci a jaderné zbraně → následuje období, kdy člověk žije v tlupách, živí se jako sběrač a lovec → začíná etapa zemědělství, objevují se města a státy...

Ve skutečnosti má ale budoucnost celou řadu alternativních podob.

AUTOR: Oskar Krejčí

[ZDROJ](#)